

COP 27: een historische overwinning en een grote teleurstelling

In november vorig jaar vond alweer de 27ste VN klimaatop plaats. Sinds 1995 komen elk jaar wereldleiders, klimaatonderhandelaars en belangengroepen samen om de klimaatcrisis aan te pakken. Vooruitgang bereiken op dit soort bijeenkomsten is steeds moeilijk, enerverend en gaat heel heel traag. Er zijn andere bijeenkomsten waar het gemakkelijker is om afspraken over klimaatbeleid te maken, zoals de G20, waarin de grootste economieën en dus ook de grootste vervuilers samenkomen. Maar daar krijgen de meest kwetsbare landen, zoals laagliggende eilandstaten in de Stille Oceaan, activisten, jongeren... niet de mogelijkheid om hun stem te laten horen.

Vorig jaar moesten alle landen hun klimaatplannen indienen. Maar wanneer deze bij elkaar werden gelegd bleken deze ruim onvoldoende om de doelstellingen uit het Parijsakkoord te halen: 1,5 tot maximaal 2°C opwarming. We zouden eerder op een zeer gevaarlijke 2,7°C opwarming uitkomen. Herexamen dus, alle landen moesten dit jaar allemaal nieuwe, ambitieuzere plannen indienen. Maar slechts 24 van de 197 landen hebben hun huiswerk ingeleverd, wat nauwelijks tot vooruitgang heeft geleid.

De top vond dit jaar plaats in Egypte en moest de Afrika-top worden. Al sinds het begin van de onderhandelingen vragen de meest kwetsbare landen, waaronder veel Afrikaanse landen, aan de landen die het meest verantwoordelijk zijn voor de klimaatverandering om een fonds te voorzien om schade die deze landen nu al ondervinden, te herstellen. Landen met een grote historische verantwoordelijkheid, zoals de VS en de Europese Unie, hebben dit tot hiertoe geweigerd.

Een ander probleem dat niet opgelost raakt in deze onderhandelingen, is dat er over de belangrijkste oorzaak van het klimaatprobleem, het verbranden van fossiele brandstoffen, eigenlijk nooit iets geraakt afgesproken. Economieën die nog volop in ontwikkeling zijn, zoals India, en landen die sterk afhankelijk zijn van de export van fossiele brandstoffen, willen geen beloftes maken om het gebruik van kolen, olie of gas te stoppen of zelfs maar te verminderen. Misschien mag het ook niet verrassen dat er over dit belangrijk element geen vooruitgang wordt geboekt, als je weet dat er dit jaar weer 636 lobbyisten aanwezig waren om de fossiele industrie te verdedigen. Als deze industrie een land was, zou het na de Verenigde Arabische Emiraten, de grootste delegatie zijn. Voor activisten was het dit jaar dan weer nog moeilijker om gehoord te worden.

De Europese Unie hoopte om tot een compromis te komen, door toe te geven aan een herstelfonds, als er een akkoord kon worden gevonden over het afbouwen van fossiele brandstoffen. Dit lijkt een bewonderenswaardig voorstel. Maar langs de andere kant moet je ook begrijpen dat landen in ontwikkeling het enigszins hypocriet zouden vinden van de EU, dat sinds de oorlog in Oekraïne, ook weer kolencentrales opent en nieuwe gasinfrastructuur bouwt.

Dat er uiteindelijk wel een akkoord is gevonden over het herstelfonds, maar niet over het uitfasen van fossiele brandstoffen, is echt een gemiste kans. Ook volgend jaar, op de top in de olie-emiraat Qatar, zal het moeilijk worden om een akkoord over fossiele brandstoffen te vinden. Toch moeten we beseffen dat het akkoord over het herstelfonds wel echt historisch is en te danken aan de jarenlange inspanningen van onderhandelaars en

activisme rond klimaatrechtvaardigheid. Ik vind het persoonlijk dan ook te cynisch om hierin de boodschap te lezen dat de wereld de strijd tegen de klimaatverandering heeft opgegeven en dan maar wil proberen om de schade te betalen. Maar dat de ambities, de doelstellingen en bovenal de concrete plannen snel en drastisch bijgesteld moeten worden is wel duidelijk.

België op COP 27: een afwezige minister en een veelzeggende speech zonder inhoud

Heeft België ook een rol te spelen in deze onderhandelingen? De onderhandelingen voor de Europese Unie en haar lidstaten worden voornamelijk geleid door de EU-commissaris, Frans Timmermans en een team van Europese experts en onderhandelaars. Deze kwamen met veel ambitie, maar hebben uiteindelijk weinig kunnen bereiken. De onderhandelingsruimte die EU-onderhandelaars krijgen, is uiteraard wel afhankelijk van de lidstaten. België was zeker weer geen voorloper. Terwijl het Waals Gewest als een van de eerste geld op tafel heeft gelegd voor herstelbetalingen, maakte de Vlaamse minister van omgeving, die thuis was gebleven, zeer duidelijk dat Vlaanderen niet achter een herstelfonds staat. Het is ook geweten dat de Vlaamse minister een zeer passieve positie inneemt tijdens de onderhandelingen voor intern Europees klimaatbeleid.

Ons land is naar deze klimaatop getrokken met een zeer 'ecomodernistische' agenda: dit is het idee dat de overheid vooral moet zorgen dat bedrijven optimaal kunnen inzetten op technologische ontwikkeling om het klimaatprobleem aan te pakken. Op zich is dit niet verkeerd, maar het belet natuurlijk vaak om na te denken over hoe we onze economie, onze samenleving anders kunnen inrichten. Dit was ten eerste overduidelijk in de speech en de open brief van onze eerste minister aan het begin van de top. In plaats van toe te lichten hoe België zijn klimaatbeleid ambitieuzer en rechtvaardiger zal maken, gaat het eigenlijk maar over twee zaken: het geloof in technologie en Belgische bedrijven en dat de activisten voor polarisatie zorgen. De taal die hij hierbij hanteert was echter zelf zeer polariserend. Neem dit citaat uit de open brief:

"En net als blinde paniek, lost voortdurend met het vingertje zwaaien evenmin iets op. Misschien dat het blokkeren van enkele privéjets oplucht, maar het verandert nul komma nul aan de klimaatuitdaging. Ja, de hele luchtvaartsector is verantwoordelijk voor een dikke 2 procent van alle CO₂-uitstoot in de wereld. Maar binnen enkele jaren zal de CO₂-uitstoot van alle datacenters waarop jullie smartphones, tablets en laptops draaien even groot zijn als die van alle vliegtuigen samen. Sommigen roepen 'Just Stop Oil'. Het antwoord daarop zou evengoed kunnen zijn 'Stop Using Your Phone'."

"Gewoon stoppen met (aard)olie" is nu eenmaal het belangrijkste dat moet gebeuren om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen. Hiervoor hebben we nieuwe technologieën nodig. Maar misschien, of vooral, ook nieuwe vormen van democratie, van de economie, van samenleven, van omgaan met de natuur en met elkaar... en misschien hebben religies en godsdiensten daar ook wel een belangrijke rol in te spelen.

Auteur: Ruben Van der Sanden (22), master in de Milieuwetenschap en student Energy and Climate aan de Universiteit Antwerpen

<https://www.carbonbrief.org/cop27-key-outcomes-agreed-at-the-un-climate-talks-in-sharm-el-sheikh/>

<https://www.knack.be/nieuws/wereld/klimaatwetenschapper-wim-thiery-vub-teleurgesteld-over-cop27-in-sharm-el-sheikh-ik-schaam-mij-voor-de-belgische-houding/>

<https://www.euractiv.com/section/climate-environment/news/what-was-decided-at-the-cop27-climate-talks/>

<https://oxfambelgie.be/verlies-en-schadefonds-op-cop27-een-monumentale-overwinning-mit-s-goed-gefinancierd-oxfam>

<https://www.instagram.com/p/CIMKwPYqZMi/>

<https://www.instagram.com/p/Ck6I8oJOK9/>

<https://www.greenpeace.org/belgium/nl/persbericht/29331/klimaattop-zet-stap-vooruit-voor-klimaatrechtvaardigheid-maar-mist-afpraak-voor-exit-fossiele-brandstoffen/>

<https://www.greenpeace.org/belgium/nl/story/29340/cop-27-historisch-en-teleurstellend/>

<https://www.hln.be/binnenland/demir-gefrustreerd-door-uitkomst-cop-27-klimaatconferentie-is-een-grote-show-draait-meer-om-prestige-dan-klimaat-zelf~a303e783/>

<https://www.dewereldmorgen.be/artikel/2022/11/22/cop27-rijke-landen-bieden-doek-voor-het-bloeden-terwijl-oorzaak-klimaatontwrichting-vrij-spel-krijgt/>

https://www.bbc.com/news/science-environment-63693738?fbclid=IwAR3d_QVRrhf7lrwo-W_AS2RjX4tuPSBIDWIJm3KzrF0goCJgbGtiValXbfq

<https://climateactiontracker.org/>

https://www.openvld.be/klimaattop_cop27

<https://www.premier.be/en/speech-cop27-climate-conference>